

Forskning kan redde den norske naturen

Tusenvis av norske naturområder ødelegges. Tap av biologisk mangfold truer både naturen og menneskers liv. Forskningsprosjektene ECoMAP og Ecogaps skal forbedre måten vi forvalter og planlegger bruk av land og vann i Norge.

På bare fem år er det blitt gjort 44.000 inngrep i norsk natur. Norske kommuner har planer om å bygge ut områder som er like store som Jotunheimen og Rondane nasjonalpark til sammen. Det er rundt 2 millioner dekar. (Foto: Shutterstock)

Naturen og mangfoldet av arter er fantastisk og gir oss mat, medisiner, flomdemping, karbonlagring, frisk luft og rent vann. Men, enhver endring eller inngrep i naturen kan påvirke leveområdene til planter og dyr. Arealendringer utgjør den største trusselen mot ni av ti arter listet som truet på rødlisten.

– Å bevare det rike dyre- og plantelivet er en utfordring, særlig når det gjelder arter som ikke alltid er lette å se og gjenkjenne, eller som flytter på seg gjennom året. Terner har korte hekketider på isolerte skjær, villreinen vandrer over fjellene, havørnen flyr over store områder for å finne mat og ta vare på ungene sine, og det er få eksperter der ute som kan identifisere moser og insekter, forklarer Vigdis Vandvik, professor ved Universitetet i Bergen.

Norges natur under byggepress

En viktig årsak til at vi ikke klarer å stoppe ødeleggelsen av natur, er at beslutningstakere lokalt og regionalt mangler kunnskapen eller informasjonen de trenger for å gjøre gode valg om bruk av land. På bare fem år er det blitt gjort 44.000 inngrep i norsk natur.

– Norske kommuner har planer om å bygge ut områder som er like store som Jotunheimen og Rondane nasjonalpark til sammen. Det er rundt 2 millioner dekar. Hvis vi ikke stopper denne utviklingen, vil vi ende opp med å bruke landet vårt på en måte som ikke er bra for naturen. Det er katastrofalt for naturens evne til å produsere tjenester vi er avhengige av, som karbonbinding fra skog og myr, flomdemping fra våtmarker og matproduksjon fra pollinering, forklarer Marthe Indset, forsker ved OsloMet.

Å bevare det rike dyre- og plantelivet er en utfordring, særlig når det gjelder arter som flytter på seg gjennom året, slik som villreinen som vandrer over fjellene. Enhver endring eller inngrep i naturen kan påvirke leveområdene til planter og dyr. (Foto: Nordforsk)

Vigdis Vandvik og Marthe Indset jobber med hvert sitt forskningsprosjekt under temaområdet "arealer under press". Prosjektene [ECoMAP](#) og [Ecogaps](#) vil hjelpe beslutningstakere på lokalt og regionalt nivå med den nødvendige kunnskapen og verktøyene de trenger for å ta smarte valg som ivaretar naturen for oss og fremtidige generasjoner. Prosjektene har til sammen fått 31,9 millioner kroner i støtte fra Forskningsrådet.

ECoMAP jobber for å utvikle avanserte modeller som kan hjelpe oss å forstå den store utbredelsen av biologisk mangfold, naturtyper og robustheten i økosystemene våre, mens Ecogaps tester ut nye metoder for å føre regnskap over naturen. Begge prosjektene bidrar til et tettere samarbeid mellom vitenskap, naturforvaltning, og politiske beslutningsprosesser. De utvikler digitale verktøy og veiledninger som kan inkluderes i kommunal og regional arealplanlegging.

ECoMAP sammenfatter informasjon om den skjulte naturen

Artsdatabanken anslår at det finnes over 70.000 arter i Norge. Om de aller fleste av disse artene vet vi veldig lite — vi vet ikke egentlig hvor de finnes, langt mindre hvilke roller de spiller i økosystemene. Kjernen i ECoMAP-prosjektet er å utvikle en serie detaljerte, nedskalerte kart som kan gi bedre oversikt over naturen vi har, også i områder som ikke er detaljkartlagt, og dermed bidra til bedre forvaltning og beskyttelse av naturmangfoldet i Norge. Ved å sammenstille kart på ulike måter kan vi få oversikt over hvilke områder som er spesielt viktige for sjeldne eller rødlista arter og naturtyper, og hvilke områder som er sårbare for invasjon av fremmede arter.

– Hovedmålet er å gjøre vitenskapelig kunnskap enklere å bruke i samfunnsplanlegging og naturforvaltning, ved å gi presis informasjon om hvilke områder som er viktige for ulike arter, naturtyper, og økosystemers motstandskraft på en måte som er lett tilgjengelig og forståelig, sier Vigdis Vandvik.

Kart som bidrag til bedre forvaltning av norsk natur

For at kartene skal ha størst mulig effekt skal de være tilgjengelige og brukervennlige. Dette betyr integrering i offentlige databaser og kartportaler, samt utvikling av interaktive verktøy som lar folk flest utforske og bruke dataene til spesifikke formål.

Samarbeid med Miljødirektoratet og andre nøkkelinstitusjoner sikrer at kartene og tilhørende modeller blir integrert del av det nasjonale forvaltningssystemet for naturressurser.

– Kartene og modellene som utvikles vil bidra både til å bevare biodiversiteten og styrke samfunnets evne til å tilpasse seg klimaendringer og sikre bærekraftig utvikling for fremtiden, forklarer Vigdis Vandvik.

Vi er avhengig av karbonbinding fra skog og myr, flomdemping fra våtmarker og matproduksjon fra pollinering. Derfor må utviklingen stoppe slik at vi ikke bruker landet vårt på en måte som ikke er bra for naturen. (Foto: Shutterstock)

Naturregnskap kan være nøkkelen til bærekraftig arealbruk

Ecogaps-prosjektet legger vekt på to oppgaver: å teste ut ny og felles metodikk for å føre regnskap over naturen og å finne ut hvordan slike regnskap kan inkluderes i politiske beslutningsprosesser.

Naturregnskap er en innovativ metode for å måle endringer i arealbruk og «helsetilstanden» i naturen over tid. Det handler om å kartlegge ulike naturtypers utbredelse, naturens tilstand og dens funksjoner, slik at vi kan styre menneskelig aktivitet og arealbruk på en mer kunnskapsbasert måte.

– Ved å føre regnskap over naturen, akkurat som vi fører økonomisk regnskap, kan beslutningstakere i kommuner og fylkeskommuner få oversikt over naturen

på land og vann der de skal gjøre vedtak om fremtidig bruk. Slike oversikter har ikke kommunene i dag, men det er kunnskap som er avgjørende for å sikre at økosystemene fortsatt kan levere viktige tjenester til samfunnet, som rent vann, pollinering, og flomkontroll, sier Marthe Indset.

Myndighetenes brobygger

I dag spriker kommunenes kartlegging av naturen. Naturregnskap må derfor inngå i et enhetlig rammeverk, slik at natur som kartlegges i én kommune, kan sammenliknes med kartlegginger i andre kommuner. Da får vi samtidig kunnskap om samlet belastning. Noen av de viktigste resultatene fra EcoGaps-prosjektet har vært å utvikle felles kartleggingsmetoder i kommunene, fordi informasjonen om land og natur er spredt og vanskelig å få oversikt over. EcoGaps dykker også ned i den kommunale arealforvaltningen og studerer hvordan naturregnskap kan tas i bruk og styrke selve planprosessen, som er omfattende prosesser med mange aktører og kunnskapskilder.

– Uten et klart bilde av naturens tilstand og hvordan vi bruker den, kan ikke kommunene ta informerte og bærekraftige beslutninger. For eksempel viser naturregnskap hvilke naturområder politikerne vedtar å bevare eller bygge ned over tid. Ved å publisere oppdaterte naturregnskap på kommunens hjemmeside kan innbyggerne lettere se hvor mye natur som bygges ned som følge av politiske vedtak. I dag finnes ikke slik informasjon. Da blir det også vanskelig for velgerne å holde politikerne ansvarlig, sier Marthe Indset.

EcoGaps har allerede oppnådd betydelig oppmerksomhet og engasjement fra kommuner over hele landet, noe som understreker behovet og ønsket om bedre verktøy for naturforvaltning. Ved å utvikle metoder for naturregnskap som er lett forståelige og tilgjengelige, kan prosjektet gi oss en mer bærekraftig fremtid for Norges arealbruk.

Det ble ikke vist noen globale meldinger eller andre viktige meldinger da dette dokumentet ble skrevet ut.